

روسیه و سیاست چند بعدی در سوریه

شعبیه بهمن

حضور نظامی روسیه در سوریه و انجام عملیات نظامی تا حد زیادی آمریکایی‌هایی را غافلگیر کرد. غربی‌ها تصور نمی‌کردند روس‌ها در شرایط کنونی با توجه به آنکه در بحران اوکراین زیر فشارهای غرب و اتحادیه اروپا هستند، بتوانند وارد عرصه نظامی در سوریه شوند؛ بنابراین تا حد زیادی غافلگیر شدند.

پس از اینکه روس‌ها مانورهای نظامی زیادی در فضای سوریه انجام دادند و چندین بار هم حریم هوایی ترکیه نقض شد، مساله هماهنگی نظامی بین روس‌ها و آمریکایی‌ها قوت گرفت تا اصطکاک و برخوردی میان نیروی هوایی روسیه و آمریکایی‌ها بوجود نیاید و نهایتاً بتوانند از هر گونه درگیری جلوگیری کنند.

بنابراین توافقاتی هم که بین مسکو و واشنگتن صورت گرفته به این جهت بوده تا بتوانند یکسری اطلاعات را به کمک هم رد و بدل کنند تا نزاع دوطرفه ایجاد نشود. باید توجه داشت اطلاعاتی که بین طرفین رد و بدل می‌شود آمار مکان‌هایی که قرار است از سوی روسیه یا حتی آمریکا که مورد هدف قرار بگیرد نخواهد بود. چرا که اگر این اطلاعات بین نمایندگان دو کشور تبادل شود احتمال نشت اطلاعات بالا می‌رود و ممکن است مواضع مورد نظر پیش از حمله و مورد اصابت قرار گرفتن خالی از تروریست‌ها شود.

بنابراین باید گفت کلیت و اصل موضوع این تفاهنامه به ایجاد حریم و منطقه پرواز و خط سیر جنگنده‌ها برمی‌گردد. موضوع دیگری که در خلال این تفاهنامه به خصوص از حیث سیاسی بسیار مهم جلوه کرده، اظهارات مسکو درباره عدم حمله به مواضع به اصطلاح ارتش آزاد سوریه است.

به نظر می‌رسد در شرایط فعلی روسیه نرمشی را در خصوص ارتش آزاد نشان داده است. بر این مبنا که ارتش آزاد بازوی نظامی بزرگترین ائتلاف مخالفان سوری یعنی ائتلاف ملی مخالفان سوری محسوب می‌شود و قاعدتاً این ائتلاف در آینده سوریه و حتی مذاکراتی که قرار است در آینده صورت بگیرد، نقش موثری خواهد داشت. چرا که این ائتلاف از سوی کشورهای غربی و حتی کشورهای منطقه مانند ترکیه در حال حمایت شدن است و نتیجتاً روس‌ها خواهان این هستند که مساله سوریه دریای میز مذاکره حل و فصل شود.

در چنین شرایطی این نیاز را دارند که کانال ارتباطی خود را با ائتلاف ملی مخالفان سوریه را هم حفظ کنند. تا جایی که که آنها اعلام کردند اگر ارتش آزاد سوریه حاضر باشد با گروه‌های تروریستی مبارزه کند می‌توانیم از آن حمایت کنیم و با این شرط روس‌ها موضوع ارتش آزاد را مطرح کردند، با این حال به نظر می‌رسد اهداف روسیه، ارتش آزاد و ائتلاف ملی مخالفان سوریه کاملاً با یکدیگر متفاوت است و احتمال اینکه همکاری با یکدیگر از سوی آنها صورت بگیرد بسیار کم است. حتی اگر این همکاری به زبان آورده شود و بازم احتمالات و شرایط به طوری است که عملی شدن این موضوع بسیار کم خواهد بود.

در این بین باید نقش ایران را هم باید در نظر داشت. به گونه‌ای که ایران و روسیه در مورد مساله سوریه و حتی عملیات نظامی که در آنجا صورت می‌گیرد هماهنگی‌هایی را با یکدیگر صورت داده‌اند.

اما این هماهنگی به این معنا نیست که در ابعاد سیاسی هردو کشور در هماهنگی کامل بسر می‌برند. در نهایت امکان دارد که اهداف دو کشور در خصوص مسائل سوریه متفاوت باشد و حتی ممکن است در مذاکراتی که پیش رو خواهد بود هر کدام از دو کشور موضع متفاوتی را پیگیری کنند که شاید این موضع خیلی شبیه یکدیگر نباشد.

نباید از یاد ببریم که روس‌ها از ابتدای شروع بحران سوریه تاکید کرده‌اند که همواره سعی دارند ارتباط خود را با طرف‌های درگیر در بحران حفظ کنند و این در حالی است که ایران تمام تلاش خود را معطوف به دولت و حاکمیت سوریه کرده است. بنابراین این تفاوت دیدگاه بین ایران و روسیه وجود دارد و در حال حاضر روس‌ها کانال‌های ارتباطی خود را با مخالفان و حتی کردها حفظ کرده‌اند و حتی ما شاهد بودیم که روس‌ها موفق شدند دو نشست با حضور همین مخالفان در داخل مسکو برگزار کنند.

بنابراین روسیه سعی می‌کند همه این طرفین را تا روز مبادا در کنار خود حفظ کند تا زمانی که بحث میانجیگری به میان آمد از این مولفه استفاده و نقش خود را در آینده سوریه ایفا کند و بتواند نقش خود را به عنوان یک چهره بین‌المللی مطرح و نمایان کند. در این جا ممکن است اختلافاتی میان ایران و روسیه بر سر منافع به وجود آید.

چرا که هدف ایران و روسیه در داخل سوریه یک هدف مشترک نیست، به گونه‌ای که هدف اصلی ایران حفظ حکومت سوریه و محور مقاومت است و این در حالی است که سوریه در خاورمیانه عربی حتی دریای مدیترانه به عنوان مهمترین پایگاه نفوذ روسیه در منطقه به شمار می‌رود و روس‌ها خواهان حفظ این پایگاه و حتی تثبیت و تقویت آن هستند.

بنابراین باید گفت اهداف طرفین در این پرونده قدری با یکدیگر متفاوت است، همین موضوع ممکن است در آینده به قدری بر مواضع طرفین تاثیر گذار باشد.